

VAN LESROOSTER NAAR LEERARRANGEMENT

Aanvankelijk kon het kersverse studiehuis op grote bijval rekenen. Maar het ideaalbeeld en de praktische uitwerking ervan bleken niet altijd te sporen. Veel scholen maakten daarom een beweging terug. Jammer, want de noodzaak om leerlingen zelf verantwoordelijk te maken voor hun eigen leerproces bestaat nog steeds. Met het aanbieden van leerarrangementen kunnen de uitgangspunten van het studiehuis overeind worden gehouden.

Het studiehuis en tweede fase staan symbool voor een pedagogisch-didactische benadering om leerlingen beter voor te bereiden op universiteit of hbo. Vooral docenten van de bovenbouw havo-vwo waren enthousiast. Zij constateerden al langer een toenemende consumptiehouding bij hun leerlingen. Met het studiehuis zouden leerlingen veel zelfstandiger kunnen gaan werken en zich meer vaardigheden eigen maken. Tevens kon de vorming breder worden, omdat leerlingen in meer vakken examen doen.

Ideaalbeeld en praktijk

De praktische vormgeving van het studiehuis bleek niet zo eenvoudig. Van veel vakken liep het aantal contacturen terug. Methodes namen de rol van de leraar over, maar bevorderden lang niet altijd de zelfstandigheid van leerlingen. Veel leraren voelden zich noodgedwongen in de rol van oppasser geperst. Leerlingen zagen zich geconfronteerd met een toename van het aantal vakken die om hun aandacht vroegen. Veel scholen maakten daarom pas op de plaats. Docenten namen hun rol als instructeur weer terug, omdat ze constateerden dat het onderwijsrendement te laag was. Kortom: de pedagogisch-didactische doelstellingen van de tweede fase kwamen sterk onder druk te staan en het studiehuis leek zijn doel voorbij te schieten.

Variatie

Vanuit de vervolgopleidingen en de industriële wereld groeit de vraag naar zelfstandige, flexibele werknemers nog steeds. De noodzaak om leerlingen met dit perspectief op te leiden, is dus nog altijd aanwezig. Leerarrangementen kunnen hierin een belangrijke rol spelen.

Het principe van een leerarrangement is simpel: bied leerlingen bij het werken aan dezelfde leerdoelen de keuze uit een aantal alternatieve opdrachten. Dit betekent dat niet alleen het schoolboek als leerbron wordt gebruikt, maar ook bijvoorbeeld educatieve software, internet, video's, dvd's, kranten en tijdschriften. Verder kunnen ook de werkvormen variëren: van het maken van een Powerpointpresentatie, een videoboodschap tot en met een schriftelijke rapportage. Bij het aanbieden van alternatieve opdrachten kan de leerling kiezen voor de opdracht die het best bij zijn favoriete manier van werken past. Alleen al doordat leerlingen kunnen kiezen, voelen zij een grotere verantwoordelijkheid voor het werk dat ze moeten doen. Werken aan leerarrangementen betekent dus: werken aan een grotere variatie in onderwijsaanbod.

Vakmanschap

De leraar die met leerarrangementen wil gaan werken, geeft invulling aan een aspect van het leraarschap dat jarenlang te weinig aandacht heeft gehad: de leraar als ontwerper en/of samensteller van het onderwijsprogramma. Arrangeren van leren doet een beroep op het vakmanschap van de docent.

Werken met leerarrangementen betekent niet dat er méér in het programma wordt gestopt dan het geval was. Ook 'opleuken' is niet het doel van leerarrangementen. Het is uitdrukkelijk de bedoeling dat de leerdoelen die in de examenprogramma's zijn vastgelegd, centraal staan. Om die doelen te bereiken is het mogelijk meerdere routes te doorlopen. Leerarrangementen bieden volop mogelijkheden om recht te doen aan verschillen tussen leerlingen. Drie scholen werken momenteel

intensief samen met KPC Groep om er achter te komen of het mogelijk is om op grotere schaal leerarrangementen te introduceren: het Pax Christi College in Druten, het Thorbecke Lyceum en Scholengemeenschap Nieuw Zuid in Rotterdam.

Op proef

Het Pax Christi College in Druten liep al langer met plannen rond om het onderwijs meer toe te snijden op de wensen en mogelijkheden van leerlingen. Het idee om te gaan werken met leerarrangementen bood de school de mogelijkheid om een volgende stap te zetten in het realiseren van deze ambitie. Dit schooljaar werken twaalf docenten in klas 4H gedurende twee perioden 'op proef' met leerarrangementen. Voor de tweede fase is het schooljaar in zes perioden verdeeld. Iedere periode wordt afgesloten met een toets- en activiteitenweek. Het project wordt uitgevoerd in de tweede en vierde periode, waarbij het uitgangspunt is dat in de vierde periode veel geleerd moet zijn uit de tweede periode. Michel Bochem, conrector tweede fase, is enthousiast: "Al tijdens de voorbereidende werkzaamheden werd volop gesproken over de mogelijkheden, niet alleen binnen de secties, maar ook tussen docenten van de verschillende secties. In de toets- en activiteitenperiode van de tweede periode verzorgen elf vakken (soms de docenten, soms de leerlingen) een aantal workshops. De vakken rond het thema 'navigatie' en de andere vakken rond 'magie'. Elke havo-3 leerling wordt drie keer een half dagdeel uitgenodigd om aan drie workshops deel te nemen." Op de website van de school (www.paxchristicollege.nl) is over deze activiteiten nog meer informatie te vinden.

Topsport

Het Thorbecke Lyceum is een school die faciliteiten biedt aan leerlingen die hun sport op hoog niveau beoefenen. Deze leerlingen zijn regelmatig in het buitenland om aan wedstrijden deel te nemen. De school helpt deze leerlingen om 'bij' te blijven met hun schoolwerk. Dat betekent per definitie dat er een gevarieerd leerstofaanbod moet zijn, toegesneden op de situatie van de topsportende leerling. Het Thorbecke Lyceum wil in toenemende mate gebruik maken van de mogelijkheden die de moderne techniek biedt om hun topsporters te ondersteunen. Het Thorbecke Lyceum ziet in het werken met leerarrangementen dan ook een kans om het leerstofaanbod te optimaliseren, zodanig dat niet alleen de topsporters daarvan profiteren, maar alle leerlingen.

Taalproblematiek

Scholengemeenschap Nieuw Zuid in Rotterdam is een school met veel leerlingen die een andere culturele achtergrond hebben. Ook deze school ziet in het aanbieden van leerarrangementen een prima gelegenheid om aan te sluiten bij de mogelijkheden en interesses van deze groep leerlingen. Bij wijze van experiment is de school ook in klas 4H aan de slag gegaan met leerarrangementen. Vanwege het grote aantal allochtone leerlingen besteedt ze extra aandacht aan de taalproblematiek. De docenten van Nieuw Zuid werken bij het ontwerpen van de leerarrangementen nauw samen met hun collega's van het Thorbecke Lyceum.

Wie geïnteresseerd is in voorbeelden van leerarrangementen kan voor meer informatie terecht bij projectleider Henriëtte Coppes: h.coppes@kpcgroep.nl